

Er is meer nodig dan Krimcrisis om multipolaire wereld klein te krijgen

26/03/14, 06u24

DM opinie Frank Gerits is Koude Oorlogshistoricus aan European University Institute in Firenze en geaffilieerd met de KU Leuven. Van een nieuwe Koude Oorlog is volgens hem geen sprake, wel van hardleerse denkpatronen.

© rv.

“Wat de Krimcrisis aantoont, is hoezeer de Koude Oorlog het internationale systeem nog steeds vormgeeft”

Met de annexatie van de Krim door Rusland lijken we de multipolaire wereld te verruilen voor een vermolmd internationaal systeem: de Koude Oorlog. Oud-ambassadeur Michael A. McFaul schreef in deze kolommen dat het Amerikaanse antwoord "net als vroeger" er een van containment moet zijn, een buitenlandse politiek waarbij de VS de Sovjet-Unie isoleerde en de verspreiding van het communisme indamde. McFaul hanteert the good old bipolaire logica: "Telkens als wij een stap terug zetten, zet Rusland een stap vooruit." Daarbij vergeet hij dat die strategie na de Cubacrisis van oktober 1962 plaatsmaakte voor dialoog tussen de supermachten.

Verwijzingen naar een nieuwe Koude Oorlog zijn onjuist. De Koude Oorlog was een ideologisch conflict, een confrontatie tussen de liberale, kapitalistische wereldorde zoals de Verenigde Staten die wilden uitbouwen en het communistische samenlevingsmodel dat een overtuigend alternatief bood tot het in 1989 plots implodeerde. Het poetinsisme is evenwel een doctrine gericht op de Russische samenleving. Het staat een autocratisch kapitalistisch model voor en is gericht op het herstel van de Russische grandeur.

Historische emotie

Kortom, het conflict op de Krim is minder internationaal dan men op het eerste gezicht zou denken. Noch Europa, noch de Verenigde Staten zijn bereid om voor een paar - niettemin strategische - havens bij de Zwarte Zee ten oorlog te trekken. Praten over de Koude Oorlog versterkt het beeld dat Vladimir Poetin wil ophangen van een Rusland dat zoals de Sovjet-Unie opnieuw de status van grootmacht heeft. Het is daarom ook dat Barack Obama in zijn interview met de Volkskrant iedere vergelijking schuwt: "Europa is niet het strijdtoneel tussen Oost en West." Daarin heeft hij gelijk.

Dit belet Obama, Herman Van Rompuy en NAVO-secretaris-generaal Anders Rasmussen niet om het ideologische discours van de Koude Oorlog te recupereren. Allen hebben verklaard dat de oorzaak van het conflict gezocht moet worden in het negeren van de Oekraïense roep om vrijheid en democratie. Daarbij wordt er niet uitgelegd waarom de EU maar al te graag betrekkingen onderhield met de verdreven Viktor Janoekovitsj. Met hem werd immers het Europese associatieverdrag onderhandeld tot het op de klippen liep onder Russische druk.

Wat de Krimcrisis wel aantoon, is hoezeer de Koude Oorlog het internationale systeem nog steeds vormgeeft. De Europese gewoonte om inzake veiligheid op de VS te leunen, heeft ervoor gezorgd dat het huidige Europese buitenlandbeleid iedere richting mist. Aan dat laatste is immers geen behoefte, omdat binnen het kader van de NAVO reeds over veiligheid beraadslaagd wordt. Bijgevolg koppelt het prille Europese buitenlandse beleid Europese waarden, zoals democratie, op een onhandige manier aan de expansie van economische belangen zonder zich zorgen te maken over de Russische reactie.

Vanuit het Europese standpunt is dat ook niet nodig. De erkenning van Kosovo bijvoorbeeld is een louter Europese kwestie. Het is immers in Joegoslavië dat Gavrilo Princip het schot loste waarmee het Europese continent zich voor het eerst liet verleiden tot een historische fout: de Eerste Wereldoorlog. Europa heeft dus niet alleen het recht, maar ook de plicht zich met Europa bezig te houden, zo klinkt het.

Net zoals Rusland laat Europa zich leiden door historische emotie. Het Russische discours over het zelfbeschikkingsrecht van de Russen op de Krim, over de westerse hypocrisie en de vernedering na de implosie van de Sovjet-Unie staat op een Europees discours dat gelooft - en graag wil geloven - dat het de Europese integratie is die vrede heeft gebracht.

Na de Tweede Wereldoorlog maakte de oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal een Frans-Duitse oorlog onmogelijk en de Europese roep om democratie maakte een einde aan de dictaturen in Portugal, Spanje en Griekenland. In dit historische verhaal creëerde de val van de Berlijnse Muur de kans om eindelijk het continent te verenigen.

Veronderstellen dat de Europese gehechtheid aan pacifisme en onderhandelde oplossingen zal resulteren in een buitenlands beleid dat de rest van de wereld en Europa ten goede komt, is in de val trappen waar de Amerikanen al vaker in getrapt zijn. Het was de ongenueanceerde toepassing van het wilsonianisme, het uitdragen van democratische waarden, in zijn neoconservatieve vorm die de VS ertoe aanzetten om Irak binnen te vallen in 2003.

Focus op Azië

Het is daarom belangrijk dat de regeringsleiders in Brussel erkennen dat ook hun gemeenschappelijk buitenlandbeleid gevormd wordt door de geschiedenis. In plaats van vast te houden aan een abstracte notie van het internationaal recht zou men beter een doctrine ontwikkelen die gevoelig is voor de standpunten van andere internationale actoren, zoals

Rusland. Hierin tekortschieten zal enkel leiden tot een Europese diplomatie die nefast is voor de stabiliteit van het internationale systeem.

Obama wordt van zijn kant geconfronteerd met een tweeslachtig Europa dat autonoom wil handelen maar naar de VS kijkt als het misloopt, eveneens een bestending van de trans-Atlantische relatie zoals die in de naoorlogse jaren tot stand is gekomen. De Amerikaanse president had dat zelf graag anders gezien. Als zelfverklaarde wereldburger schoof hij de trans-Atlantische banden op het achterplan, met als hoogtepunt de verschuiving van zijn strategische focus naar Azië in januari 2012. Maar Obama ontkomt niet aan de banden die tijdens de Koude Oorlog zijn opgebouwd. Hij heeft de EU nodig als hij zijn buitenlandse agenda wil realiseren in dossiers zoals Iran, Syrië, de wereldwijde economische crisis en Oekraïne.

Het is daarom uitkijken naar zijn speech in Brussel: hoe wil Obama de trans-Atlantische relatie inpassen in de multipolaire wereld met een Europa dat nog niet helemaal lijkt te zijn gekomen van de Koude Oorlog, maar wel een autonoom buitenlands beleid wil voeren?